

OPPSUMMERING

**Tilsyn med
produksikkerhet
hos norske
multiimportører
2013 - 2016**

Samtidig tilsyn med Miljødirektoratet

Innholdsfortegnelse

1	MÅL OG BAKGRUNN	3
	1.1 Mål og bakgrunn for tilsynsaksjonen.....	4
2	KRAV TIL PRODUKTSIKKERHET	5
	2.1 Forvaltningsområde og produkter.....	6
	2.2 Felles regelverk for forbrukerprodukter	7
3	METODE OG GJENNOMFØRING	9
	3.1 Tilsynsmetodikk.....	10
	3.2 Områdeovervåkning.....	12
	3.3 Utvelgelse av tilsynsobjekter.....	14
	3.4 Tematikk for tilsynsaksjonen	16
	3.5 Gjennomføring.....	17
	3.6 Produktkontroll	19
	3.7 Fokus på veiledning.....	21
4	TILSYNSRESULTATER	22
	4.1 Definisjoner	23
	4.2 Resultat per virksomhet	24
	4.3 Sentrale avvik	26
	4.4 Generelle inntrykk.....	26
	4.5 Resultater fra oppfølgingstilsyn	28
5	TILSYN SOM VIRKEMIDDEL	29
	5.1 Erfaringer og effekter	30

1

MÅL OG BAKGRUNN

DSB skal ha oversikt over risiko og sårbarhet i samfunnet. Vi skal være en pådriver i arbeidet med å forebygge ulykker, kriser og andre uønskede hendelser. Vi skal sørge for god beredskap og effektiv ulykkes- og krisehåndtering. Tilsyn, kombinert med veiledning og informasjon, er et viktig virkemiddel for å løse denne oppgaven og bygger opp under DSBs visjon om «*et trygt og robust samfunn – der alle tar ansvar*».

1.1

MÅL OG BAKGRUNN FOR TILSYNSAKSJONEN

Markedsaktørene som produserer, importerer og distribuerer forbrukerprodukter er ansvarlig for at produktene som plasseres på det norske markedet er trygge og i samsvar med gjeldende krav. Det omsettes i dag en stor mengde ulike typer forbrukerprodukter, og dette stiller store krav til markedsaktørens kunnskap om produktene de omsetter og gjeldende regelverk.

Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap (DSB) og Miljødirektoratet er fag- og tilsynsmyndighet på produktsikkerhetsområdet. Myndighetene har som hovedmål å forebygge helseskade og miljøforstyrrelse som følge av omsetning og bruk av farlige produkter. Det er også et mål at virksomhetene skal kunne konkurrere på like vilkår.

I 2013 startet DSB i samarbeid med Miljødirektoratet en felles tilsynsaksjon med landsdekkende multiimportører. Denne gruppen av importører ble valgt ut på bakgrunn av deres store sortiment innenfor mange ulike produktgrupper, og myndighetenes kjennskap til risikofylte produkter og erfaring fra enkeltsaker de siste årene.

Målet med tilsynsaksjonen var å verifisere at virksomhetene har et internkontrollsystem som ivaretar sikkerheten ved produkter og forebygge at farlige produkter plasseres i det norske markedet. Videre er det viktig å sikre at forbrukere får riktig og tilstrekkelig informasjon om produktene på markedet. Tilsynsetatenes samtidige tilsyn skal også bidra til at importørene og forhandlerne får bedre kunnskap om regelverket.

Definisjon:

En multiimportør er en stor og sentral importør i markedet med et bredt produktsortiment (+/- 20.000 produkter).

KAPITTEL

2

**KRAV TIL
PRODUKTSIKKERHET**

2.1

FORVALTNINGSOMRÅDE OG PRODUKTER

DSB og Miljødirektoratet forvalter mye av det samme regelverket knyttet til produktsikkerhet. Dette innebærer ansvar for forskjellige produktgrupper og ulike egenskaper ved produktene. Miljødirektoratet forvalter produkters kjemiske, hygieniske og støyende egenskaper. Deres produktportefølje omfatter blant annet leketøy, sped- og småbarns-utstyr, sports- og fritidsutstyr, tekstiler, møbler, smykker, byggevarer, elektriske og elektroniske produkter.

DSB forvalter produkters egenskaper på områdene brennbarhet, elektriske, fysiske, mekaniske og termiske egenskaper, samt elektromagnetisk kompatibilitet (EMC) for elektriske produkter. DSBs produktportefølje omfatter blant annet leketøy, sped- og småbarns utstyr, sports- og fritidsutstyr, tekstiler, møbler, elektriske produkter, levende lys, lightere, griller, apparater for flytende og gassformig brensel, fyrverkeri, næringsmiddelimitasjoner, maskiner, elektromedisinsk utstyr, lekeplassutstyr og personlig verneutstyr.

Barn skal ha den best tenkelige beskyttelse – derfor er bl.a. leketøy i søkelyset ved tilsyn og produktkontroll (Foto: Joner).

2.2

FELLES REGELVERK FOR FORBRUKERPRODUKTER

Som fag- og tilsynsmyndighet ser Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) og Miljødirektoratet det som hensiktsmessig å kunne gjennomføre felles tilsynsaksjoner ut mot bestemte bransjer. Dette fordi de to tilsynsetater forvalter mye av det samme regelverket med ansvar for ulike egenskaper ved de samme produktene.

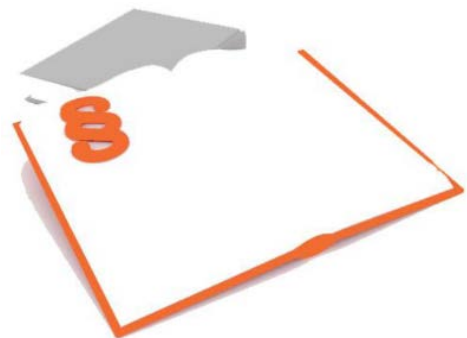
Bakgrunnen for tilsynsaksjonen rettet mot norske multiimportører er at erfaringer tilsier at disse virksomhetene har utfordringer med å få på plass gode systemer for internkontroll innen forebygging av helseskade og miljøforstyrrelse fra produkter. Videre er det kjent at denne bransjen omsetter et stort spenn av ulike produkter, og derfor må inneha nødvendig kunnskap om et omfattende europeisk og nasjonalt produktregelverk.

2.2.1

LOV OM KONTROLL MED PRODUKTER OG FORBRUKERTJENESTER (PRODUKTKONTROLLOVEN)

Produktkontrollen regulerer sikkerheten til alle produkter som ikke er særskilt regulert i annen lovgivning. Lovens formål er å forebygge at produkter medfører helseskade og miljøforstyrrelse, og oppstiller et generelt sikkerhetskrav til alle produkter. Under tilsynet ble det kontrollert om gjeldende krav fastsatt i eller i medhold av produktkontrollen overholdes.

I produktkontrollen er det tre overordnede plikter som er spesielt viktige. For det første er det *aktsomhetsplikten* som påhviler den som produserer, importerer, distribuerer, bruker eller på annen måte behandler et produkt på det norske markedet. Plikten innebærer å utvise aktsomhet, vurdere risiko ved produktet og iverksette nødvendige tiltak for å forebygge helseskade. Videre påhviler det produsent og importør en *kunnskapsplikt* som innebærer en plikt til å skaffe seg nødvendig kunnskap om produktets potensielle helsefare. Dernest er det *meldeplikten* som pålegger en virksomhet å melde fra til DSB dersom det oppdages produkter som innehar en uakseptabel risiko.

2.2.2

FORSKRIFT OM SYSTEMATISK HELSE-, MILJØ- OG SIKKERHETSARBEID I VIRKSOMHETER (INTERNKONTROLLFORSKRIFTEN)

Etter internkontrollforskriften skal virksomheter som omfattes av produktkontrollloven sørge for at det innføres og utøves internkontroll i virksomheten. Gjennom krav om systematisk gjennomføring av tiltak, skal forskriften fremme et forbedringsarbeid i virksomhetene innen forebygging av helseskade eller miljøforstyrrelser fra produkter. Internkontrollforskriften stiller videre krav til hva som må dokumenteres skriftlig. Virksomheten må selv sørge for at de lover og forskrifter som gjelder for virksomheten er tilgjengelige, og ha oversikt over de krav som er av særlig viktighet for virksomheten.

Figur 1: Virksomhetene skal utvikle et system for internkontroll som er tilpasset virksomhetens art, aktiviteter, risikoforhold og størrelse i det omfang som er nødvendig for å etterleve krav i, eller i medhold av helse-, miljø- og sikkerhetslovgivningen (internkontrollforskriften §5).

KAPITTEL

3

METODE OG
GJENNOMFØRING

3.1

TILSYNSMETODIKK

Metoden for tilsynet var systemrettet, noe som omfatter en grundig og systematisk granskning av virksomheten, hvor tilsynsmyndighetene fastslår om det systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet fungerer tilfredsstillende. Dette omfatter blant annet gjennomgang av virksomhetens relevante dokumentasjon, intervjuer og verifikasjoner. Tilsynet ble kombinert med produktkontroll på utvalgte produktgrupper og enkeltprodukter. Tilsynsmyndighetene plukket ut enkelte produkter hver for seg og gjennomførte en dokumentgranskning før tilsynet. Sentrale dokumenter og rutiner for ledelse og styring i den enkelte virksomhet ble gjennomgått. Det ble videre gjennomgått en rekke dokumenter som virksomhetene ble pålagt å fremlegge på ulike produkter, herunder EF-typeprøvingssertifikater og testrapporter som dokumentasjon på at produktene oppfylte gjeldende sikkerhetskrav i det enkelte produktregelverk.

Tilsynene ble gjennomført som endags eller halvannendags tilsyn på hovedkontoret til den enkelte virksomhet med tilhørende intervjuer av de ansatte og ledelsen.

Omfang med temaer og sjekklister ble utarbeidet av tilsynsteamet i felleskap. Det var viktig med en viss kontinuitet av tilsynspersonell fra begge myndigheter da det skulle foretas en helhetlig evaluering av tilsynet og virksomhetene i ettertid.

Sentrale temaer under tilsynene var gjennomgang av internkontrollsystemet med hovedvekt på: rutiner for innkjøp og tilbakekalling av produkter, rutiner for risikovurdering, dokumentasjon av produktene og rutiner for meldeplikt. Myndighetene besluttet at det skulle fokuseres spesielt på produktgrupper som personlig verneutstyr (PVU), leketøy, ulike gassbrennere, tekstiler, verktøy og forbrukermaskiner, gave- og interiørprodukter og elektrisk utstyr.

Tilsynet ble varslet gjennom et varselbrev til virksomhetene tre uker før tilsynet med plan og hensikt for tilsynet. I varselbrevet ble relevant dokumentasjon etterspurt og det ble sendt over

Former for markedstilsyn

Proaktive tilsyn (planlagte):

- systemrettet tilsyn med importører
- dokumentkontroll
- produktkontroll
- nasjonale og internasjonale markedstilsynsprosjekter mot enkelte produkt-grupper/aktører

Reaktive tilsyn (ikke planlagte):

- uanmeldte tilsyn basert på alvorlige hendelser/ulykker (politisaker)
- generell områdeovervåkning
- oppfølging av produktmeldinger/bekymringsmeldinger
- oppfølging av RAPEX meldinger (melding om farlige produkter fra andre EU/EØS-land)
- samarbeid med tollmyndighetene om produkter stoppet ved grensen

en liste med produkter som skulle gjennomgå for produktkontroll. Tilsynsteamet bestod av tilsynsleder, fagpersoner og i noen tilfeller en observatør, dvs. to til tre deltakere under tilsynet. Tilsynsledelse ble fordelt mellom myndighetene og tilsynsresultatene ble presentert i en felles rapport til virksomheten etter tilsynet.

Myndighetene valgte deretter å gjennomføre oppfølgingstilsyn hos de virksomhetene som hadde flest alvorlige avvik og mangler ved internkontrollsystemet. Denne vurderingen ble gjort etter at resultatene fra første tilsyn forelå. Myndighetene anser det som viktig å ha kontakt med daglig ledelse og nøkkelpersoner i virksomhetene med ansvar for produktsikkerhet og/eller innkjøp av produkter for å skape den nødvendige kunnskap og vilje til forbedring hos virksomhetene.

3.2

OMRÅDEOVERVÅKNING

Områdeovervåkning er den løpende aktiviteten myndighetene utfører for å følge med i markedet. Gjennom områdeovervåkning får vi informasjonen vi trenger for å foreta risikovurderinger slik at vi kan føre tilsyn med produkter der risikoen for helseskade eller avvik fra vesentlige sikkerhetskrav er størst.

Følgende informasjon er mest relevant i vår områdeovervåkning:

- Meldinger om farlige produkter (RAPEX-meldinger og meldepliktsmeldinger).
- Opplysninger om uhell og hendelser (skadestatistikk).
- Informasjon fra forbrukerne, markedsaktører og media (bekymrings- og meldepliktsmeldinger).
- Erfaringer fra tidligere nasjonale og internasjonale markedstilsyn.
- Erfaringer fra andre lands tilsynsmyndigheter.
- Internasjonale samarbeidsprosjekter med fokus på produktsikkerhet.

Dersom det kommer flere meldinger om et produkt, en produktkategori eller en bransje, eller det skjer flere uhell, vil det kunne resultere i et høyere fokus på det aktuelle produktområdet eller den aktuelle bransjen.

EUs meldesystem, RAPEX, skal dekke alle produkter som kan utgjøre en alvorlig fare for forbrukerne. Det er DSB som er kontaktskyndighet for RAPEX i Norge.

Hensikten med meldesystemet er å utveksle informasjon om farlige produkter innen EU/EØS-området, slik at nasjonale myndigheter kan iverksette tiltak for å begrense forekomsten av farlige produkter i markedet. Målet er å forebygge helseskade.

RAPEX

The screenshot shows the website 'SIKKER HVERDAG' with a navigation bar containing 'VÅRE KATEGORIER -', 'OM OSS', and 'SØK'. Below the navigation bar is a grid of safety tips, each with an image and a title:

- Sjekk gassgrillen etter vinteren** (Check the gas grill after winter) - Image of a person in winter gear.
- Dette må du vite før du tenner bål** (This is what you need to know before you light a bonfire) - Image of a bonfire.
- Sikkerhetstips for trampoline** (Safety tips for trampolines) - Image of a child on a trampoline.
- Slik vedlikeholder du gassutstyret** (How you maintain gas equipment) - Purple background.
- Dette bør du vite om ståhjulinger** (This is what you should know about standers) - Light blue background.
- Elektrisk arbeid: Dette kan du gjøre selv** (Electrical work: This is what you can do yourself) - Light green background.
- Sjekk jekken før du bytter dekk** (Check the jack before you change the tire) - Image of a person using a jack.
- Velg optisk røykvarsler** (Choose optical smoke detector) - Orange background.
- Redningsvest til barn - dette bør du vite** (Life jacket for children - this is what you should know) - Image of a child in a life jacket.
- Er et produkt farlig?** (Is a product dangerous?) - Purple background.
- Barnesikring i hjemmet** (Childproofing at home) - Image of a child looking through a gap.
- Disse rømningsveiene må du ha** (These escape routes you must have) - Light blue background.
- Beredskap i hjemmet** (Preparedness at home) - Light green background.
- Meld ifrå om useriøse arrangører** (Report unscrupulous organizers) - Orange background.
- Redningsvest eller flytevest?** (Life jacket or flotation vest?) - Image of people in a boat.
- Trygge hjem for eldre** (Safe homes for the elderly) - Image of an elderly woman.
- Bruk og oppbevaring av små gassbeholdere** (Use and storage of small gas containers) - Purple background.
- Disse klærne er mest brannfarlige** (These clothes are most flammable) - Light blue background.

Fig. 2: En av DSBs viktigste informasjonskilder er forbrukerne. DSBs nettside www.sikkerhverdag.no som ble lansert i 2013, er utviklet bl.a. for å gjøre det enklere å få informasjon om sikkerheten ved forbrukerprodukter, samt å kunne melde fra til DSB om produkter som kan være farlige.

3.3

UTVELGELSE AV TILSYNSOBJEKTER

Utvelgelsen av tilsynsobjekter baserer seg på flere forhold og det er viktig at de prioriteringer som gjøres er risikobasert og hensiktsmessige i forhold til å oppnå ønsket effekt av tilsynene. Tilsynsaktiviteten tilpasses virksomhetenes kompleksitet, omfang og risikopotensiale.

3.3.1

RISIKOBASERT TILSYN

DSBs tilsyn skal være kunnskaps- og risikobasert. Det er viktig å benytte tilsynsressursene der vi mener de gir størst effekt.

Følgende betraktninger er relevante som bakgrunn for prioritering av tilsyn:

- Kjennskap til konkrete saker via bekymring- og meldepliktsmeldinger.
- Virksomheters kompleksitet og størrelse.
- Type virksomhet og virksomhets beliggenhet.
- Funn ved analyser, sannsynlighetsberegninger og utredninger.
- Vurdering av risiko for helseskade.
- Oversikt over konkrete hendelser, ulykker, skadestatistikk, herunder fra andre land.
- Oppfølging av etterlevelse av nytt regelverk og/eller nye standarder.

3.3.2

KRITERIER FOR UTVELGELSE

Tilsynsobjektene ble valgt ut på bakgrunn av følgende kriterier:

- De er store importører i markedet med et bredt produktutvalg i forhold til hvilke produkter DSB og Miljødirektoratet er tilsynsmyndighet for.
- Det er behov for oppfølging av disse store aktørene basert på erfaring fra tidligere tilsyn og aktuelle bekymrings- og meldepliktsmeldinger de siste årene.

3.3.3

TILSYNSOBJEKTER

Følgende virksomheter ble valgt ut som tilsynsobjekter (i tilfeldig rekkefølge):

- Jula Norge AS
- Coop Norge SA
- Biltema Norge AS
- Plantasjen Norge AS
- Ikea Norge AS
- Europris AS

3.4

TEMATIKK FOR TILSYNSAKSJONEN

Tematikk for tilsynene var virksomhetenes internkontrollsystem når det gjaldt produktsikkerhet med hovedfokus på følgende dokumentasjon og rutiner;

- Rutiner for innkjøp/valg av produkter og for risikovurdering av produkter.
- Interne krav som er etablert for å vurdere sikkerhet ved produkter.
- Verifisere dokumentasjon av overnevnte krav.
- Rutiner for klagebehandling og avviksbehandling.
- Rutiner for tilbakekalling av farlige produkter.
- Kunnskap om relevant regelverk.
- Rutiner for å fange opp nytt regelverk eller nye krav.
- Evt. oppfølging av tidligere tilsyn eller tidligere enkeltsaker.
- Organisering og ansvarsforhold knyttet til produktsikkerhet i ulike deler av virksomheten var gjennomgående tema i alle overnevnte punkter.

3.4.1

TEMATIKK FOR OPPFØLGINGSTILSYN

Ved oppfølgingstilsynet var det hovedfokus på virksomhetens handlingsplan med korrigerende tiltak for lukking av avvikene som ble avdekket ved forrige tilsyn. Da særlig knyttet til teamene:

- Oversikt og kjennskap til regelverket.
- Ansvars- og oppgavefordeling knyttet til produktsikkerhet.
- Internkontrollsystemet og rutiner for produktsikkerhet.
- Overvåking av og gjennomgang av internkontrollsystemet.
- Produkter, teknisk dokumentasjon og merking.

Øvrige temaer knyttet til internkontroll og rutiner for produktsikkerhet;

- Hvordan aktsomhetsplikten, meldeplikten, kunnskapsplikten og informasjonsretten ivaretas i virksomheten.
- Rutiner for risikovurdering av produkter.
- Rutiner for mottaks-/stikkprøvekontroll.
- Rutiner og tiltak ved tilbaketrekking og tilbakekalling av produkter.

3.5

GJENNOMFØRING

Tilsynsaksjonen ble planlagt og gjennomført over en treårsperiode i tidsrommet 2013-2016. Tilsynsteamet var, under tilsynet med den enkelte virksomhet, opptatt av å få tilgang til ledere og beslutningstakerne for internkontroll generelt og produktsikkerhet spesielt. Daglig leder er sentral i virksomheten med tanke på helhetlig internkontroll, ressursstyring og gjennomføring av forbedringstiltak også når det gjelder området for produktsikkerhet.

Tilsynsteamet intervjuet som oftest daglig leder først for å skaffe et overordnet perspektiv og inntrykk av det helhetlige produktsikkerhetsarbeidet i virksomheten.

Virksomhetene stilte med representanter fra hele organisasjonen, samt ledere og eventuelt ansvarlige fra hovedkontoret i Sverige. Antall deltakere i åpnings- og sluttmøtene fra virksomhetene varierte fra fem til femten personer.

DSB og Miljødirektoratet besluttet i fellesskap å følge opp virksomhetene med de mest alvorlige avvikene. Fire av virksomhetene ble derfor valgt ut for et oppfølgingstilsyn i 2016.

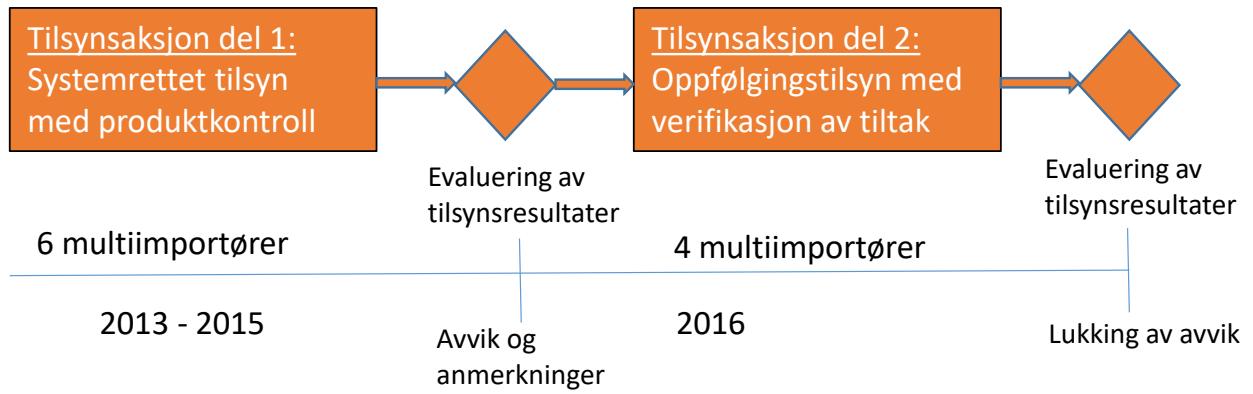

Fig.3: Tidslinje for tilsynsaksjonen

3.6

PRODUKTKONTROLL

Myndighetene gjorde på bakgrunn av en risikovurdering et utplukk av ulike produkter fra butikker i Oslo og Vestfold. Produktutvalget på totalt 45 produkter representerte bredden i varesortimentet hos tilsynsobjektene og omhandlet blant annet maskiner, leketøy, sped- og småbarns utstyr, sports- og fritidsutstyr og personlig verneutstyr.

Ved utvelgelsen av produkter ble det særlig fokusert på manglende CE-merking, advarselsmerking, språk, brukerveiledning og emballering. Som tidligere nevnt skal den som importerer og omsetter et produkt vise aktsomhet og treffe risikoreducerende tiltak for å forebygge helseskade ved bruk av produktet. Et eksempel er levende lys og tilbehør som kan utgjøre en brannfare. Virksomheten plikter å gi forbrukere informasjon om hvordan slike produkter kan brukes på en sikker måte, herunder merke produktet med relevant advarselsmerking på norsk eller annet skandinavisk språk. Informasjonen skal være tydelig, lett tilgjengelig og tilpasset forbrukerens behov.

3.6.1

VURDERING AV PRODUKTETS POTENSIELLE RISIKO - SIKKERHETSVURDERING

Det må gjøres en risikovurdering av alle produkter som skal omsettes og den må dokumenteres jf. internkontrollforskriften § 5. Samsvar med vesentlige sikkerhetskrav på flere produktområder kan dokumenteres ved å vise samsvar med gjeldende harmoniserte standarder og et EF-typeprøvingssertifikat. Myndighetene vurderer om virksomheten har gjennomført en risikovurdering av produktet hvor risiko ved produktet i hele dets levetid er vurdert.

En risikovurdering bør blant annet inneholde:

1. Identifikasjon av type produkt (produkt navn, produkt nummer, bilde av produkt, opprinnelsesland, leverandør, materiale, andre spesielle forhold).
2. Hvilke krav stilles til produktet i regelverket?

Produktkontroll er en verifikasjon av et enkeltprodukt i henhold til regelverkets krav. Spesielt er det viktig å verifisere følgende forhold vedrørende produktets sikkerhet;

- Riktig og tilstrekkelig advarselsmerking og brukerveiledning
- Teknisk dokumentasjon, samsvarserklæring og eventuelt EF-typeprøvingssertifikat som viste at produktet oppfylte sikkerhetskravene
- Fravær av forbudte stoffer
- Overholdelse av opplysningsplikt
- Informasjon og mottak av kasserte EE-produkter

3. Skal produktet CE-merkes? CE-merkede produkter har krav til samsvarserklæring.
4. Finnes aktuelle standarder? Søk på www.standard.no.
5. Hvilken målgruppe har produktet? Sped- og småbarn 0-3 år, barn 3-14 år eller eldre? Andre spesielt sårbare grupper – for eksempel funksjonshemmede?
6. Definere hvilket bruksområde produktet er ment for.
7. Undersøke om det er knyttet risiko til bruk av produktet og om produktets egenskaper kan utgjøre en fare.
8. Hva kan gjøres for å redusere risiko? Teste produkt, vurdere testresultatene opp mot krav i lovverk. Utbedre produkt dersom nødvendig, angi klare bruksanvisninger for bruk og vedlikehold på forståelig språk, merke produkt med relevante advarsler.
9. Ta ut stikkprøver av tilsendt vareparti før dette omsettes for å kontrollere at det er korrekt vare og at den tilfredsstiller kravene i regelverket.
10. Sjekke om det er nedlagt omsetningsforbud for produktet eller om det er tilbakekalt fra markedet på aktuelle nettsider eller gjennom Rapex-meldinger.
11. Kreves det spesiell dokumentasjon for produktet? Testrapporter som dokumenterer produktets kjemiske innhold, mekaniske/fysiske/brennbare/termiske egenskaper i henhold til forskrifter, standarder, normer, egne kriterier etc.
12. Annen type merking av produkt og/eller emballasje? Helsefaremerking, miljøfaremerking, transportmerking, avfallsmerking, returmerking osv.?

Disse sjekkpunktene er forslag til hva en risikovurdering kan inneholde, og de er ikke nødvendigvis aktuelle for alle typer produkter. Innholdet i risikovurderinger vil variere fra produkt til produkt, avhengig av type fare som er forbundet med produktet og om det er gitt konkrete krav i regelverk og standarder som i stor grad dekker risiko knyttet til produktet.

3.7

FOKUS PÅ VEILEDNING

DSB har utarbeidet en egen veileder i internkontroll for importører og produsenter av forbrukerprodukter. DSBs importørveileder ble presentert for alle tilsynsobjektene under tilsynet og er ment som et hjelpemiddel i arbeidet med produktsikkerhet for de som produserer og importerer produkter til private forbrukere. Den kan også være nyttig for distributører og andre virksomheter som omsetter eller behandler produkter. Veilederen gir ikke uttømmende eksempler og er ikke alene en tilstrekkelig internkontroll, men den er et hjelpemiddel å arbeide ut i fra.

Tilsynsteamet hadde også fokus på at virksomhetene skulle få økt forståelse av kravene i regelverket. Derfor ble det brukt mye tid under tilsynet på veiledning om gjeldende sikkerhetskrav og relevante standarder. Videre ble det fokusert på viktigheten av å skaffe seg god oversikt over gjeldende regelverk og sørge for at kompetansen blir konkret rettet mot de enkelte produkter og produktgrupper. Tilsynet skal også bidra til at importørene i større grad tar ansvaret for at de produktene de omsetter på det norske markedet er i samsvar med krav i lov og forskrift.

KAPITTEL

4

TILSYNSRESULTATER

4.1

DEFINISJONER

Sentrale definisjoner er hentet fra et felles dokument utarbeidet av alle tilsynsmyndighetene, "Tilsynsmyndighetenes retningslinje for samordnet tilsyn og felles tilsynsprofil".

Retningslinjene er en samling dokumenter som skal være retningsgivende for tilsynsmyndighetenes arbeid. Hensikten med retningslinjene er at tilsynsmyndighetene skal ha et felles rammeverk for hvordan tilsyn skal gjennomføres og samordnes, slik at tilsyn gjennomføres mest mulig enhetlig og koordinert.

4.1.1

AVVIK

Manglende etterlevelse av krav fastsatt i eller i medhold av lov.

4.1.2

ANMERKNING

Et forhold som tilsynsetatene mener er nødvendig å påpeke, men som ikke omfattes av definisjonen for avvik.

4.1.3

TILSYN

Tilsyn = Kontroll og Reaksjon

4.1.4

KONTROLL

En undersøkelse av status i henhold til krav gitt i medhold av lov eller forskrift.

4.1.5

REAKSJON

Tilsynsmyndighetenes tiltak ovenfor en virksomhet når avvik fra myndighetskrav er avdekket.

4.2

RESULTAT PER VIRKSOMHET

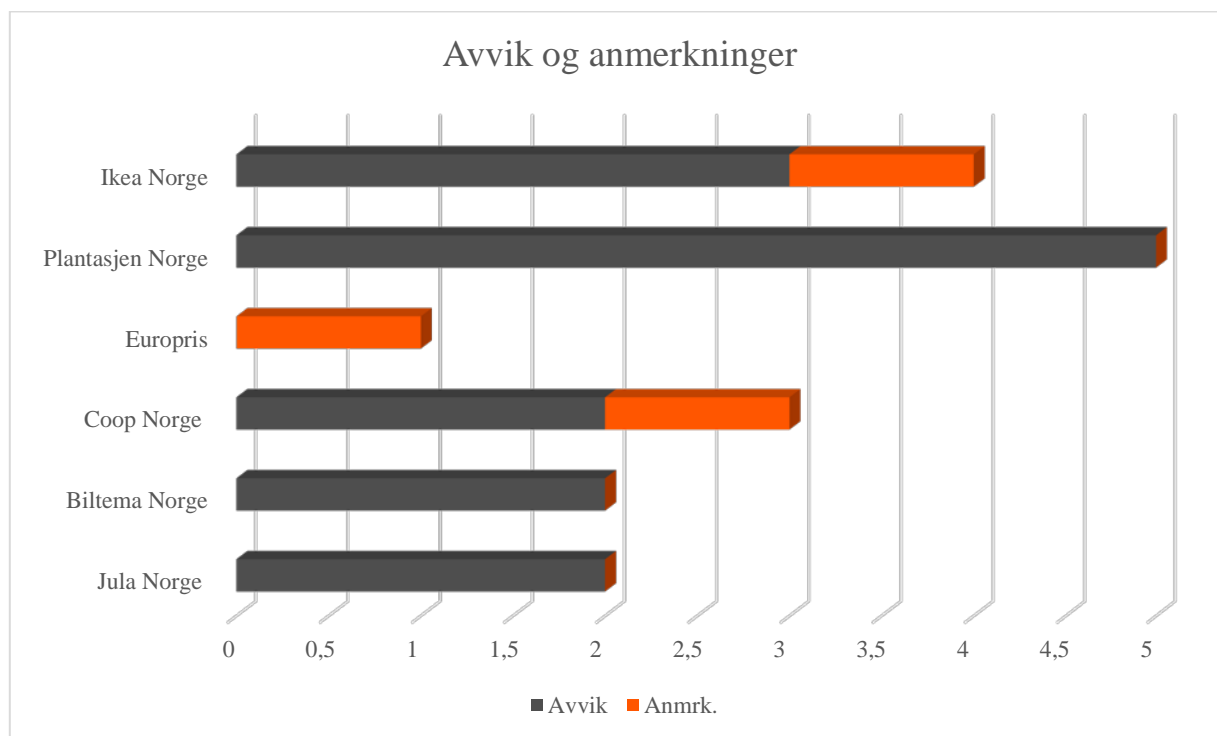

Fig. 4: Antall avvik og anmerkninger ved virksomhetene.

Det ble avdekket avvik hos fem av de seks virksomhetene. Avvikene var av forskjellig alvorlighetsgrad og gjenspeiler ikke nødvendigvis tilstanden for produktsikkerheten i stort for virksomheten.

Gjennom produktkontrollen fant tilsynsmyndighetene flere produkter som ikke samsvarte med regelverket, dette gjaldt spesielt krav til merking, krav til sporbarhet og informasjonsplikten til forbrukerne. Myndighetene vurderte dette som et nedslående resultat da flere av virksomhetene har operert i det norske markedet i mange år og burde ha tilpasset seg regelverket som gjelder for de ulike produktgruppene. Dette gjelder blant annet produkter som regnes som leketøy og personlig verneutstyr.

Tilsynet viste at produkter passerer mottakskontrollen både ved hovedlageret og ved varehusene uten at åpenbare mangler blir oppdaget. Tilsynsaksjonen viser at virksomhetene må ha større fokus på mottakskontroll og på opplæring av ansatte i varehuset om hvilke krav som gjelder.

En virksomhet skal kartlegge farer og problemer og på denne bakgrunn vurdere risiko, samt utarbeide planer og tiltak for å redusere risikoforholdene. Enkelte virksomheter hadde ingen interne rutiner for risikovurdering av produkter som plasseres på det norske markedet, andre hadde mangelfull oppfølging av klager og hendelser med produkter. Tilsynet avdekket at

virksomhetene i liten grad gjennomførte stikkprøvekontroll av varene de importerer og omsetter.

4.3

SENTRALE AVVIK

Følgende sentrale avvik ble avdekket under tilsynsaksjonen, del 1;

- Virksomheten har ikke etablert et hensiktsmessig internkontrollsystem med nødvendige rutiner når det gjelder produktsikkerhet, for eksempel rutine for meldeplikt eller tilbakekall av farlige produkter.
- Virksomheten foretar ikke en systematisk overvåking og gjennomgang av internkontrollen for å sikre at den fungerer hensiktsmessig når det gjelder produktsikkerhet
- Virksomheten mangler en klar og entydig ansvars- og oppgavefordeling knyttet til produktsikkerhet
- Virksomheten har ikke nødvendig oversikt over og kunnskap om relevant regelverk for produktsikkerhet
- Virksomhetens rutiner for klage- og avviksbehandling er mangelfulle mht. oppfølging og risikovurdering
- Virksomheten omsetter produkter uten tilstrekkelig brukerveiledning/ advarselsmerking.

4.4

GENERELLE INNTRYKK

Noen hovedpunkter som oppsummerer det generelle inntrykket fra tilsynsaksjonen, del 1;

- Virksomhetene er salgs- og driftsorienterte organisasjoner.
- Virksomhetene setter seg i liten grad inn i den tekniske dokumentasjonen for produktet og gjeldende samsvarsprosedyre.
- Virksomhetene kontrollerer i for liten grad at advarselsmerking og brukerveiledningen er tilstrekkelig.
- Virksomhetene har god oversikt på HMS (helse, arbeidsmiljø og personellsikkerhet), men for lite fokus på produktsikkerhet.
- Flere virksomheter mangler de delene av internkontrollsystem som er sentrale for å ivareta produktsikkerheten.
- Flere virksomheter lener seg for mye til den svenske moderorganisasjonen.
- Moderselskapet har fokus på å oppfylle kravene i EU-regelverk.

- Det fremkommer til dels manglende kunnskap om og forståelse av det særnorske regelverket.

4.5

RESULTATER FRA OPPFØLGINGSTILSYN

Her oppsummeres resultatene fra tilsynsaksjonens del 2;

- Tre av fire virksomheter hadde arbeidet systematisk med gjennomføring av handlingsplan for å iverksette planlagte tiltak med hensikt å lukke avvikene. En av virksomhetene fikk et nytt avvik. Internkontrollsystemet var fortsatt ikke systematisk dokumentert og implementert på en måte som sikrer at det fungerer hensiktsmessig for hele produktsikkerhetsområdet.
- Hovedinntrykket var at ledelsen hadde hatt en erkjennelse av at det forelå et forbedringspotensial på HMS-/internkontroll, og de hadde gjennomført nødvendige tiltak for styrke produktsikkerhetsarbeidet. Systematisk opplæring var gjennomført i alle varehusene, og for å styrke organisasjonen hadde det blitt tilført ekstra ressurser både sentralt og lokalt i varehusene.
- Virksomhetene hadde utarbeidet oversikt over relevant regelverk, og skrevet rutiner som sørget for at denne oversikten ble oppdatert fortløpende ved endringer i lovverk.
- Noen av virksomhetene hadde redusere varesortimentet og fjernet produktgrupper som det normalt er mer risiko forbundet med enn andre, som f.eks. leketøy og hageartikler.

Det gjenstår for virksomhetens ledelse å sørge for en god etterlevelse av den systematikk som nå er etablert, og fremtidig suksess vil være helt avhengig av en god implementering og resultatkultur i hele organisasjonen.

Det å jobbe med produktsikkerhet er et kontinuerlig forbedringsarbeid som må gjennomføres i hvert eneste organisasjonsledd og for hvert eneste produktområde over tid. Et viktig virkemiddel for å forebygge at avvik oppstår er å jobbe systematisk med stikkprøvekontroll intern i virksomheten for å avdekke mulige feil og mangler.

Alle virksomhetene fikk avvikene lukket av myndighetene etter oppfølgingstilsynet.

KAPITTEL

5

TILSYN SOM
VIRKEMIDDEL

5.1

ERFARINGER OG EFFEKTER

Tilsynsmyndighetene ser at veiledning som en sentral del av tilsynet bidrar til å oppnå ønskede effekter knyttet til et velfungerende internkontrollsystem i den enkelte virksomhet. Dette gir et godt grunnlag for at kun sikre produkter omsettes i markedet. Det ble derfor under tilsynsaksjonen gitt mye informasjon og veiledning om sentrale krav på produktområdet da dette bidrar til å gi virksomhetene den nødvendige kunnskapen, kompetansen og oversikten slik at produktsikkerheten blir ivaretatt gjennom systemene.

Tilsynsmyndighetene erfarer at tilstedeværelse er viktig for å bidra til varige endringer i den enkelte virksomhets videreutvikling av helhetlige og tilpassede internkontrollsystemer.

Samtidig tilsyn fra flere tilsynsmyndigheter er effektivt. Det gir resultater når tilsynet planlegges i henhold til felles retningslinjer for samordnet tilsyn og begge myndigheter får mulighet til å ta opp sentrale temaer med virksomhetene. Tilbakemeldinger fra virksomhetene under tilsynet beskriver en slik tilnærming som ressurseffektivt og oversiktlig for virksomheten.

Oppfølgingstilsyn gir større mulighet for varig endring hos virksomhetene. I denne aksjonen var fremgangen hos virksomhetene stor fra første tilsyn til det neste. Virksomhetene er positive til tilsynet og viser i handling at de har bedret lederforankring og holdninger ved å implementere et internkontrollsystem som også er knyttet til området for produktsikkerhet. Videre viste tilsynet at det var gjennomført opplæring av ledelse og ansatte, og det ble jobbet seriøst med holdninger og kultur innad i virksomheten knyttet til produktsikkerhet.

Virksomhetene har etter tilsynet dedikert mer ressurser for arbeid med produktsikkerhet og synliggjør dette gjennom en mer proaktiv holdning på produktsikkerhetsområdet og ved konstruktiv kommunikasjon med myndighetene.

**Direktoratet for
samfunnsikkerhet
og beredskap**

Rambergveien 9
3115 Tønsberg

Telefon 33 41 25 00
Faks 33 31 06 60

postmottak@dsb.no
www.dsb.no

